

P83

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

РУДАКІВСЬКА СВІТЛАНА ВІКТОРІВНА

УДК:1:378.14:504(043.3)

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МОЛОДІ
У КОНТЕКСТІ НОВОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПАРАДИГМИ

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2015

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник - доктор філософських наук, професор
Надольний Іван Федотович,
Національна академія статистики, обліку
та аудиту, завідувач кафедри філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, старший
науковий співробітник
Самчук Зореслав Федорович,
Інститут вищої освіти НАПН України,
завідувач відділу якості вищої освіти;

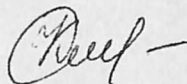
кандидат філософських наук, доцент
Семенюк Наталія Вікторівна,
Хмельницький національний університет,
доцент кафедри філософії і політології.

Захист відбудеться 30 квітня 2015 року о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, Україна, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, Україна, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 27 березня 2015 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.П. Кивлюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Значна частина сучасних наукових пошуків у напрямі становлення світогляду тісно пов'язана з необхідністю подолання глобальних проблем сучасності, насамперед – екологічної кризи. У зв'язку з тим, що її неможливо подолати без зміни пануючої антропоцентричної свідомості, виникає необхідність цілеспрямованого формування системи екологічних цінностей, які лежать в основі екологічного світогляду особистості.

Осмилюючи екологічні проблеми, прогресивна світова думка перебуває в пошуку оптимальних моделей безпечного життя та розвитку людства у XXI столітті. Пріоритетною серед них є схвалена Конференцією ООН (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) модель сталого (керованого і збалансованого) розвитку, що має забезпечити виконання соціально-економічних завдань і проблем збереження природного середовища. У червні 2012 р. ключові ідеї цієї моделі були підтверджені на глобальному екологічному саміті «Ріо+20».

Відтак світоглядна передумова сучасної екологічної проблематики не викликає сумніву: ставлення людини до навколишнього середовища і соціального світу складає найважливіший аспект будь-якого світогляду. Для досягнення сталого розвитку системи «людина-природа-соціум» потрібне створення відповідної моделі виховання людини ноосферного типу, здатної гармонізувати відносини з навколишнім середовищем на основі екологічної культури. Реалізація цієї моделі на практиці неможлива без осмислення шляхів вирішення екологічних проблем, які пов'язані, перш за все, з екологізацією і модернізацією сучасної освіти. Однією з таких методологічних основ освіти та виховання сьогодення є гуманітарна парадигма, розуміння та впровадження якої лишаються проблемними й потребують свого обґрунтування. Екологічні знання здатні забезпечити трансформацію технократичного стилю мислення в екологічний за умови формування екологічної культури як невід'ємної компоненти екологічного світогляду, тим самим сприяючи активному формуванню у людини екологічних переконань. Освіта, що спирається на культуру, формує основу духовності й моральності людини XXI століття.

Виходячи з цього, виникає необхідність у всебічному аналізі формування екологічної складової свідомості як у самому суспільстві, так і в системі освіти як необхідної умови становлення екологічного світогляду, екологічного стилю мислення, екологічної культури молодого покоління у контексті нової гуманітарної парадигми.

Ступінь наукового опрацювання проблеми. Екологія є тією сферою пізнання, яка припускає нерорієнтацію розвитку людських знань з окремих наук на суспільні проблеми і, отже, на їх єдність. Дослідження проблем екології здійснюється на основі принципу

інтеграції наук. Міждисциплінарний підхід є виразом нової якості інтегруючої сили наукового знання, який забезпечує теоретико-методологічні основи дисертаційного дослідження.

Філософському осмисленню суспільства з позиції відношень «суспільство-природа» та інших питань світоглядно-соціального спрямування присвячені праці В. Андрушенка, Г. Бачинського, М. Голубця, О. Гордієнка, В. Іванова, І. Ільїна, М. Кисельова, В. Крисаченка, В. Лук'янця, В. Муляра, І. Надольного, В. Пазенка, З. Самчука, Л. Сидоренко та інших. Сьогодні з-поміж інших підходів до теоретико-методологічного обґрунтування проблем формування світоглядних позицій людини (філософського, загальнопедагогічного, психологічного, дидактичного) виокремлюють ще й екологічний підхід (Г. Білявський, Ш. Гумеров, В. Кучерявий, М. Мойсєєв, Н. Пустовіт, М. Реймерс, Р. Фурдуй та ін.). Екологізація сучасної освіти та екологічного виховання знайшла своє відображення у дослідженнях В. Васильєва, С. Івашенка, О. Киричука, В. Кременя, С. Совгіри та інших.

Феномен культури, зокрема екологічної, висвітлюється у численних розробках, працях, статтях В. Андрушенка, П. Водоп'янова, Л. Губерського, Ю. Давидова, М. Кагана, Р. Карпінської, М. Хилька, В. Шинкарука та багатьох інших. Питання формування світоглядно-екологічних цінностей розглядаються у працях В. Акоюяна, О. Варго, В. Деркача, М. Кисельова, А. Толстоухова та інших учених. Зазначені автори репрезентують різноманітність аспектів і підходів до обґрунтування філософських моделей формування екологічно зрілої людини і суспільства. Зокрема, наголошується, що для кожного соціального класу, соціального прошарку, групи характерними є певні особливості та специфіка сприйняття світу природи й своєрідність ставлення до навколишнього середовища.

Зазначимо, що в соціально-філософській літературі аналізуються проблеми становлення екологічного світогляду, але переважно в аспекті філософського осмислення суспільства з позицій відношень «суспільство-природа» та інших питань соціально-світоглядного спрямування. Потребують подальшого концептуального поглиблення проблеми комплексного філософського аналізу феномену екологічного світогляду молоді, що є ядром екологічної свідомості, сплавом знань молодого покоління про довкілля, його почуттів, настроїв, прагнень, надій, переконань. Виявлення тенденцій та закономірностей сучасних теоретичних підходів до соціально-філософської проблеми становлення екологічного світогляду молоді доводить актуальність дослідження цієї теоретичної проблеми. Узагальнюючи цей короткий аналіз наукових праць, зауважимо головне: за останні роки відбулася переоцінка традиційних поглядів і, як наслідок, формування нової

стратегії дій, що стало визначальною умовою подальшого розвитку понять екології, екологічного світогляду, екологічної культури, світоглядно-екологічних цінностей тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Загальний напрям дисертаційної роботи пов'язаний із темою дослідження кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Філософські засади єдності гуманітарних, природничих і технічних завдань в освіті сучасного вчителя» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 732 від 27 жовтня 2006 р. та рішенням вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова від 22 грудня 2006 р., протокол №5). Тема дисертації «Становлення екологічного світогляду молоді у контексті нової гуманітарної парадигми» затверджена вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, протокол № 9 від 28 травня 2014 р.

Мета дослідження – виявити тенденції та закономірності сучасних теоретичних підходів до вивчення соціально-філософської проблеми становлення екологічного світогляду як феномену суспільного життя у контексті нової гуманітарної парадигми.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних дослідницьких завдань:

- проаналізувати наукові дослідження на предмет ступеня розкриття проблеми становлення екологічного світогляду як феномену суспільного життя у контексті нової гуманітарної парадигми;
- обґрунтувати зміст провідних концептів дослідження – «екологічний світогляд», «нова гуманітарна парадигма»;
- визначити історично-наукові передумови становлення екологічного світогляду й виявити специфіку його формування в умовах глобальної інформатизації з точки зору сучасної соціальної філософії;
- обґрунтувати глобальний та регіональний аспекти процесу становлення екологічного світогляду;
- з'ясувати роль освіти як чинника формування сучасного екологічного світогляду молоді.

Об'єкт дослідження – екологічний світогляд як феномен суспільного життя.

Предмет дослідження – екологічний світогляд молоді у контексті нової гуманітарної парадигми.

Методологічну основу дослідження складає міждисциплінарний підхід, що дає змогу найбільш ефективно використати потенціал наук з екологічної проблематики. Інтегруючою ланкою в процесі дослідження феномену екологічного світогляду виступають насамперед методи дослідження, притаманні філософській науці. У дослідженні застосовуються такі

методи: історико-філософський (формування екологічного світогляду розглядається відповідно до періодів розвитку суспільства); системний (екологія виходить з принципу цілісності: особина (організм) і довкілля – цілісна система, що функціонує за певними законами); функціональний (у його межах визначається сутність і змістовна спрямованість функцій екологічної освіти й виховання як чинника у формуванні екологічного світогляду), а також принципи системності, дискретності, неперервності, еволюції, детермінізму, природного добору, популяціонізму та інші складові етичної, естетичної, гуманістичної, соціальної, філософської, біологічної, психологічної та педагогічної спрямованості.

Теоретичну основу дослідження склали положення законодавчих та нормативних актів України у сфері екологічної освіти, зокрема: законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» (Україна XXI століття); Декларації про вищу освіту для XXI століття, Концепції екологічної освіти України, матеріали Всесвітньої конференції з проблем вищої освіти «Вища освіта у XXI столітті: підходи і практичні заходи»; положення Болонської Декларації в системі вищої освіти і науки; доповіді Римського клубу, тощо.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні особливостей становлення екологічного світогляду молоді в XXI ст. як духовно-діяльнісного утворення, що визначає ціннісні орієнтації людини, гармонізує знання про взаємозв'язок «людини – природи – соціуму», про вищу роль людини у цій тріаді, яка обумовлює взаємoisнування, взаєморозуміння, взаєморозвиток, взаємозбагачення її окремих компонентів.

У дисертації сформульовані положення, що конкретизують новизну дослідження і вносяться на захист:

уперше:

- визначено філософський зміст поняття «екологічний світогляд» як духовно-діяльнісного утворення, що визначає ціннісні орієнтації людини XXI ст., гармонізує знання про взаємозв'язок «людини – природи – соціуму», про вищу роль людини у цій тріаді, яка обумовлює взаємoisнування, взаєморозуміння, взаєморозвиток, взаємозбагачення її окремих компонентів;

- сформульовано філософський зміст поняття «нова гуманітарна парадигма» як теоретико-концептуальна модель свідомого здійснення соціальних змін, для утвердження яких характерні аксіологічність, моральність, скерованість на сталий розвиток людства, акцент на вивчення якісного аспекту явищ і ціннісний характер діяльності людей. Вважаємо, що гуманітарна парадигма спирається на етичну категорію «добра», яка відображає орієнтацію на досягнення «блага»;

- виявлено сутнісні характеристики сучасних теоретичних підходів до вивчення екологічного світогляду на основі системного аналізу еволюції наукових основ зазначеного феномену; з'ясовано, які критерії застосовуються до типізації екологічного світогляду молоді (міра врахування та визнання суб'єктивності процесу пізнання; створення гармонійності у відношеннях «людина – природа – соціум»; місце людини як біологічно-соціально-духовної цілісності у науковій картині світу, яка здатна призвести до екологічної рівноваги на планеті, використовуючи екологічні знання з метою здійснення ефективної діяльності), визначено підсистеми екологічного світогляду (світобачення, світовідчуття, світорозуміння, світоспоглядання, світосприйняття), що виявляє себе через принципи, досвід, знання, мету та цінності, установки на екологічну діяльність, розкрито характеристики його структурних компонентів (пізнавально-емоційного та діяльності-поведінкового).

Уточнено:

- концептуальний зміст та смислову спрямованість понять «екологічний світогляд», «екологічне мислення», «екологічна культура», «екологічна освіта та виховання» із урахуванням існуючих суперечностей у тлумаченні цих понять та на основі наукового осмислення єдності суспільства і природи, усвідомлення значущості морально-етичної та правової складової екологічної свідомості;

- основні парадигми (сталого розвитку, інвайронментальна, екобіоетична та ін.) та фактори формування екологічного світогляду молоді (освітньо-виховні, глобально-політичні, культурно-архетипічні, локально-середовищні, інформаційно-технологічні, соціально-мережеві) в контексті зростання виміру глобалізації, підвищення ролі інформаційних технологій, які виявляють себе, перш за все, у період нестабільності та росту ризиків у світовому, регіональному та національному масштабі, у небаченому динамізмі екологічних, соціальних та політичних процесів.

Подальший розвиток отримали:

- соціально-філософська рефлексія щодо необхідності принципових змін у системі освіти з метою забезпечення належного рівня формування екологічного світогляду молоді відповідно до вимог глобалізованого світу та трансформаційних процесів в Україні, зміст яких полягає у перманентному оновленні змісту і методів екологічного навчання і виховання, осучасненні менеджменту екологічної освіти у відповідності із сучасним світовим і європейським досвідом;

- обґрунтування потреби у безперервній екологічній освіті й вихованні молоді, гармонізації усіх її складових із урахуванням реального статусу і можливості молодих людей

в українському суспільстві з точки зору самореалізації їх вікових психологічних та інших особливостей, взаємовідносин із старшим поколінням.

Теоретичне та практичне значення дослідження. Автором відзначено значущість даної проблеми в умовах сьогодення. Теоретичне значення дослідження полягає у здійсненні комплексного соціально-філософського аналізу сучасних теоретичних підходів до вивчення проблеми становлення екологічного світогляду молоді у контексті нової гуманітарної парадигми, що є основою стратегічного управління рухом до сталого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані в подальшому вирішенні філософсько-екологічних проблем XXI століття, що стосуються екологічного світогляду, екологічної свідомості; у створенні конвенції сучасних екологічних дисциплін. Положення дисертації можна використати при розробці програм, написанні методичних посібників та підручників з філософії історії, соціальної філософії, етики, естетики, соціології, філософії освіти, педагогіки.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й висновки дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях: Всеукраїнська науково-пошукова конференція «Перспективні педагогічні технології в системі неперервної освіти» (Київ, 2005); XIII міжнародна науково-практична конференція «Україна в євроінтеграційних процесах» (Київ, 2007); XV міжнародна науково-практична конференція «Україна в євроінтеграційних процесах» (Київ, 2009); науково-практична конференція директорів шкіл, ліцеїв, гімназій «Сучасна освіта в Україні: європейські орієнтири» (Київ, 2010); XVIII міжнародна науково-практична конференція «Україна в євроінтеграційних процесах» (Київ, 2012), Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання (Київ, 2012), IV Міжнародна науково-практична конференція «Наукова молодь: пріоритети світової науки» (Київ, 2014), Міжнародна науково-практична конференція «Європейський вибір України в контексті безпекових викликів та сучасних реалій» (Київ, 2015), тощо.

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 7 одноосібних публікаціях автора, з них: 6 - у фахових виданнях України з філософських наук, 1 праця – у науковому закордонному виданні.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдань дослідження, робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (332 позиції). Загальний обсяг дисертації – 248 сторінок, із них основна частина дисертації – 209 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, здійснено огляд стану і напрямів її розробки, сформульовано мету, завдання, методи; визначено предмет, об'єкт дослідження та теоретико-методологічні засади роботи, розкрито її наукову новизну і практичну значущість, подано загальні відомості про дисертацію, наведено дані про апробацію роботи.

У першому розділі — «Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми становлення екологічного світогляду молоді у контексті нової гуманітарної парадигми» проаналізовано стан розробки проблеми становлення екологічного світогляду молоді, що репрезентована багатоаспектністю та різноманітністю підходів до обґрунтування філософської моделі формування екологічно зрілої людини і суспільства. Обґрунтовано теоретичну імплікацію нової гуманітарної парадигми як фундаменту становлення екологічного світогляду й засобу стратегічного управління рухом до сталого розвитку.

У підрозділі 1.1. — «Аналіз наукових досліджень на предмет ступеня розкриття проблеми становлення екологічного світогляду» нами встановлено, що значна увага науковців приділялася дослідженню таких проблем: формування екологічної культури, вироблення активної екологічної позиції особистості, ціннісного ставлення до природи у різних вікових групах; розробка теоретичних і практичних підходів до здійснення екологічної освіти та виховання у процесі викладання окремих навчальних дисциплін. Виявлено, що проблеми становлення екологічного світогляду молоді аналізуються в аспекті філософського осмислення питань соціально-світоглядного спрямування. Таким чином, питання становлення екологічного світогляду молоді є актуальною соціально-філософською проблемою.

У підрозділі 1.2. — «Імперативи еволюційних змін світогляду особистості як визначальної матриці її життєдіяльності» досліджено і доведено факт світоглядного вичерпання ідеї лінійного технологічного прогресу людства як екстремального втілення щастя отримання людиною небесного прометеївського вогню задля тотального оволодіння довкіллям.

Запропоновано для виправлення критичної сучасної ситуації ревізії світоглядних поглядів в аспектах практичного вирішення екологічних проблем. Відзначено, що найбільш перспективним є становлення екологічного світогляду в світлі нових наукових знань, що дає змогу здійснювати прогнозування подій у доволі віддаленому майбутньому й складати на цьому підґрунті ефективні й доцільні плани та проекти.

У підрозділі 1.3. — «Нова гуманітарна парадигма як теоретико-концептуальна модель становлення екологічного світогляду» виявлено, що сьогодні вичерпне

трактування гуманітарної парадигми як теоретико-концептуальної моделі діяльності ще не набуло чітко визначених рис. У той же час наближається до стадії консенсусного визнання найголовніша перевага нової гуманітарної парадигми над традиційною – її аксіологічність, моральність, скерованість на сталий розвиток людства, а не на вирішення раціональних і буденних питань сьогодення з домінуванням виробничої й бізнесової ефективності. Для нової гуманітарної парадигми характерні акцент на вивчення якісного аспекту унікальних явищ, обумовлених діяльністю людей, переважно ціннісний характер висновків, і саме тому нова гуманітарна парадигма передбачає значні модифікації мети та змісту наукових знань, ідей, цінностей та переконань, тобто – екологічного світогляду.

Отже, на наш погляд, нова гуманітарна парадигма – це теоретико-концептуальна модель свідомого здійснення соціальних змін, для утвердження яких характерні аксіологічність, моральність, скерованість на сталий розвиток людства, акцент на вивчення якісного аспекту явищ і ціннісний характер діяльності людей. Вважаємо, що гуманітарна парадигма спирається на етичну категорію «добра», яка відображає орієнтацію на досягнення «блага».

У другому розділі – «Соціальне середовище як умова становлення екологічного світогляду» розглянуто еволюцію тлумачень понять – «екологічна свідомість», «екологічний світогляд» у різні історичні епохи – від античності до наших днів у контексті головних філософських течій. Головну увагу приділено змісту та співвідношенню понять «екологічна свідомість» та «екологічний світогляд». З'ясовано, що екологічний світогляд досі залишається у фазі становлення, понятійна основа екологічного світогляду ще недостатньо розроблена, науковий фундамент внутрішньо суперечливий. Обґрунтовано особливості становлення світоглядних позицій молодого покоління в умовах утвердження інформаційного суспільства.

У підрозділі 2.1. – «Екологічний світогляд: понятійно-концептуальний аналіз» на основі аналізу наявних підходів до визначення ключових наукових категорій – «екологічна свідомість» і «екологічний світогляд» – автор зазначає, що ці поняття є відображенням саморозуміння людини, її співбуття із світом природи та соціумом.

Екологічна свідомість – це система поглядів, ідей, переконань не тільки на взаємовідносини суспільства і природи, людини й природи, людини й суспільства, а й на нероздільний зв'язок компонентів тріади «людина-природа-суспільство».

«Екологічний світогляд» є обов'язковою складовою «екологічної свідомості» суспільства, людини, через яку вона сприймає, осмислює та оцінює навколишнє середовище, екологічні проблеми, визначає своє ставлення до них. Він включає в себе різні рівні: емоційно-психологічний – світовідчуття та пізнавально-інтелектуальний рівень –

світорозуміння. Автор поділяє думку деяких дослідників про можливість застосування в процесі аналізу рівнів екологічного світогляду термінів «світосприйняття», «світобачення» та «світоспоглядання».

Отже, екологічний світогляд молоді поєднує в собі цінності та знання, емоції та інтелект, світовідчуття та світорозуміння. І тому, на наш погляд, екологічний світогляд – це духовно-діяльнісне утворення, що визначає ціннісні орієнтації людини, гармонізує знання про взаємозв'язок людини – природи – соціуму, про вищу роль людини у цій тріаді, яке обумовлює взаємодіяння, взаєморозуміння, взаєморозвиток, взаємозбагачення її окремих компонентів.

У підрозділі 2.2. – Передумови становлення сучасного екологічного світогляду» аналізуються особливості послідовного розвитку і формування історичних типів світогляду на різних етапах еволюції людської цивілізації. Світогляд людини розглядається в дослідженні як результат синтезу її практичної діяльності, особливих відчуттів та особливих знань. Це система її поглядів – філософських, соціально-політичних, правових, економічних, моральних, естетичних та, безумовно, екологічних – на навколишній світ та своє місце у ньому. Світогляд – це система принципів, ідеалів, цінностей, вірувань, знань, поглядів на сенс життя, які визначають поведінку і діяльність людини. Як духовно-діяльнісне утворення, світогляд виявляє себе через світорозуміння та світовідчуття.

Взаємовідносини людини, природи, соціуму – квінтесенція «екологічного питання» на усіх етапах розвитку людської цивілізації. Становлення екологічного світогляду відбувалось у процесі вивчення та усвідомлення особливостей зв'язків живої та неживої природи, людини, суспільства. Вплив світогляду на екологію виявляє себе у виборі стратегії поведінки людини, суспільства по відношенню до природи, орієнтує евристичну діяльність людства на з'ясування, вивчення об'єктивних закономірностей зовнішнього світу, визначення шляхів співіснування людини, природи, суспільства.

У дисертації досліджуються особливості еволюції історичних типів екологічного світогляду людини, процес становлення наукової парадигми світоглядних орієнтацій індивідів та суспільства в різні історичні епохи. В античний період екологічний світогляд містив у собі містичні елементи і зберігав якість розуміння єдності людини та природи, а людина повністю розчинялась у довкіллі. Екологічне знання розвивалось у лоні натурфілософії, почалося наукове осмислення природи. В античний період людська діяльність розглядалась як один із факторів формування природного середовища, тому обгрунтовувались причини розмежування людини та природи.

А в період Середньовіччя в екологічному світогляді дедалі більшу роль починала відігравати віра, а не розум. Християнство утверджувало в Європі прагматичне ставлення людини до природи.

У роботі наголошується, що антропоцентричний характер екологічного світогляду набув подальшого розвитку в епоху Відродження та Нового часу. У цей час в екологічному світогляді остаточно утвердилося протиставлення людини та природи. Було закладено основи сучасного природознавства.

У дисертації зазначається, що у період Нового часу у науковій складовій екологічного світогляду відбувся перехід від механічного, статичного розуміння екологічної проблематики до уявлень про світ як системний, еволюціонуючий.

У подальшому розвитку екології була сформульована вимога пошуку шляхів поєднання принципу системності з принципом еволюціонізму, які б адекватно відповідали новітнім уявленням як про системність світу, так і про його еволюціонуючий характер.

У підрозділі 2.3. – «Інформаційний вимір утвердження екологічного світогляду молоді у контексті нової гуманітарної парадигми» розкривається зміст та особливості феномену «інформаційного суспільства», його характерні риси. Автор звертає увагу на необхідність підвищення ролі та впливу засобів масової інформації на формування екологічної суспільної свідомості, перш за все, світоглядних орієнтацій молоді. Є достатньо підстав стверджувати, що національне телебачення, радіо, преса неповною мірою використовує свої наявні переваги – широту охоплення аудиторії, можливість безперервного впливу на різні прошарки населення, можливість налагодження зворотного зв'язку з молоддю. Уже сьогодні можна говорити, що через систему Інтернет людина отримує практичний доступ до різних сфер життя, що ще вчора були закритими. Інформаційна відкритість суспільства росте одночасно з глобалізацією економічних систем планети Земля. Тісний взаємозв'язок і взаємозумовленість окремих систем планети дає людству шанс вижити за умови міждержавної координації дій із наступною інтеграцією в єдину всепланетну систему.

Таким чином, важливим фактором впливу на становлення екологічного світогляду людини є засоби масової інформації, завдання яких полягає у формуванні національної ідеології, орієнтованої на перспективи сталого розвитку суспільства.

У третьому розділі – **«Зміст і напрями формування екологічного світогляду молоді»** розглядається функція філософських знань в обґрунтуванні необхідності екологічної переорієнтації сучасної науки, забезпеченні гармонізації відносин «людина – природа – соціум». Автор наголошує на тому, що в умовах світової глобалізації суперечності в системі «людина-природа-соціум» набули планетарного масштабу. Це означає, що

світогляд необхідно виховувати та формувати, оскільки це не просто сукупність загальної інформації про світ, а важливіший орієнтир свідомості молодшої людини, що виходить із вищих цілей і цінностей, засвоєних у процесі навчання й практичного досвіду.

Отже, в сучасних умовах оволодіння молоддю екологічними знаннями та практичним досвідом є ключовими компонентами внутрішньої структури екологічного світогляду.

У підрозділі 3.1. – «Філософські основи становлення екологічного світогляду» виявлено, що сучасна світова філософія, репрезентована різними національними традиціями та науковими школами, спрямовує свої зусилля на подолання антропоцентричної екологічної свідомості, споживачького ставлення до природи, притаманної багатьом соціальним групам як у розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються. Розглянуто філософські теорії, що базуються на ідеях універсальної етики, біоцентризму, їх вплив на становлення екологічного світогляду. Осмислюючи особливості сучасного екологічного світогляду, що базується на новій „інвайронментальній” парадигмі, звертаємо увагу на такі його характерні риси: найвищою цінністю є гармонійний розвиток людини і природи; світ людини й світ природи – це елементи єдиної системи; задоволення потреб людини відбувається через взаємодію, а не через вплив на природу; утверджується етичний характер взаємодії людини та природи.

Установлено, що в умовах постіндустріального суспільства перспективи утвердження та розвитку принципів гармонійного розвитку людини, природи і суспільства пов'язуються з новою гуманітарною парадигмою, коли людина має кардинально переосмислити свої цілі і ціннісні орієнтації у взаємовідносинах з природою і соціумом.

У підрозділі 3.2. – «Глобальний та регіональний аспекти процесу становлення екологічного світогляду» йдеться про актуальність дослідження процесу становлення глобального екологічного світогляду, який, долаючи класові, національні та релігійні розбіжності й притаманний існуючим ідеологіям антропоцентризм, орієнтує світову спільноту, перш за все, на загальнолюдські, єдині для людини та природи, цінності.

Інтегруючою ідеєю процесу становлення глобального екологічного світогляду є ідея сталого розвитку, підтримана усією міжнародною спільнотою, квінтесенцією якої є гармонійний соціально-економічний та екологічний розвиток, підпорядкований збереженню миру на планеті, раціональному задоволенню потреб людства, дбайливому використанню ресурсів планети. Перехід до нового способу життя, що ґрунтується на ідеї сталого розвитку, актуалізує проблему формування нових моральних цінностей, які мають глибоко проникнути у систему поглядів та переконань. Це впливає на становлення екологічного світогляду усіх прошарків населення, насамперед молоді – майбутнього нашої країни.

У роботі наголошується, що важливою складовою екологічного світогляду молоді, для протистояння викликам глобального світу, є її активна участь у формуванні внутрішньої і

зовнішньої політики держави, яка б відповідала інтересам як громади, так і кожного громадянина. Ця діяльність має стати органічною складовою процесу створення державної системи екологічної безпеки, яка, в свою чергу, є структурним елементом і регіональної, і світової системи. Її головними принципами є: по-перше, право кожної людини на гідне життя у здоровому навколишньому середовищі; по-друге, втілення в життя раціонального використання природних ресурсів; по-третє, колективна та індивідуальна відповідальність усіх і кожного на планеті за збереження гармонії у системі «людина-природа-соціум».

У дисертації показано, що практична участь молоді у створенні національної системи екологічної безпеки має підкріплюватися розробкою відповідних освітянських програм, розрахованих на різні вікові групи з урахуванням екологічних особливостей кожного регіону України. Автор висловлює пропозиції стосовно створення відповідних навчальних програм, спрямованих на формування екологічного світогляду студентів вищих навчальних закладів.

У підрозділі 3.3. – «Освіта як чинник формування екологічного світогляду» доведено, що в інформаційному суспільстві процес включення молоді в контекст перетворень проявляється через усвідомлення нею своєї соціальної позиції, інтересів, цінностей, норм, що є домінуючими у сучасному суспільстві. Екологічний світогляд молодого покоління формується за такими напрямками: по-перше, це консолідація та опрідечення власного соціального досвіду в процесі навчання та практичної діяльності, коли генеруються певні ідеї, засвоюються знання, з'являються традиції тощо. По-друге, засвоєння досвіду старших поколінь, екологічного досвіду народу, держави, який знаходить своє концептуальне втілення у державно-молодіжній політиці екологічного спрямування. По-третє, важливою складовою екологічного світогляду є історична самосвідомість молоді, що знаходить своє втілення у відповідних інтересах, потребах, соціальних стереотипах.

Зазначені напрями становлення екологічного світогляду молоді безпосередньо пов'язані з існуючою системою освіти, що є одним із найоптимальніших способів входження людини у світ культури, основою формування суспільного і духовного життя молоді. Багатоступенева, фундаментальна екологічна освіта та екологічна пропаганда є головним інструментом формування екологічного світогляду молодого покоління, гармонізації його взаємодії з природою.

Проаналізовано особливості організації екологічної освіти та виховання в Україні. Особлива увага звертається на вагомість внеску українських дослідників у розробку наукових основ екологічної освіти й екологічної пропаганди в складних умовах трансформаційних перетворень у суспільстві. Актуальним, першочерговим завданням усієї системи екологічної освіти є перехід від настанови на раціональне природокористування, охорону природи взагалі до формування екологічного світогляду, екологічної моралі,

екологічної свідомості та культури. На часі перехід від прагматичних настанов до світоглядних цінностей. У роботі наголошується, що зміна парадигми в екологічній освіті потребує формування новітньої освітньої стратегії та пошуку нових засобів її реалізації.

Сучасна стратегія екологічної освіти має відповідати, як зазначає автор, наступним вимогам: здійснювати міждисциплінарний підхід до формування екологічних знань; органічно поєднувати загальноцивілізаційні проблеми із регіональними, місцевими проблемами, враховуючи специфічну молодіжну проблематику; забезпечувати безперервний характер освітнього процесу; формувати активну громадянську позицію, спрямованість на практичне вирішення актуальних екологічних проблем у країні, регіоні, місці проживання.

Нагальним, на нашу думку, є активне впровадження концепції освіти для сталого розвитку в практику, яка передбачає створення умов для виконання освітою завдань випереджального фактора соціально-культурних позитивних змін, інтеграцію цінностей та принципів сталого розвитку на всіх етапах та рівнях освітнього процесу.

Реалізація сучасної стратегії екологічної освіти молодого покоління має ґрунтуватися на багатих педагогічних традиціях української етнопедогогіки. Орієнтація на національні традиції має поєднуватись із творчим використанням здобутків світової, європейської педагогічної традиції. У дисертації аналізуються здобутки та проблеми національної системи екологічної освіти та виховання молоді, обґрунтовуються її найважливіші завдання на перспективу.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** підсумовано результати дослідження, серед яких найбільш істотні такі:

1. З'ясовано, що феномен екологічного світогляду висвітлюється у численних теоретичних розробках, працях, статтях, які репрезентують розмаїття аспектів і підходів до обґрунтування соціально-філософських засад формування екологічно зрілої людини і суспільства.

Українськими та зарубіжними дослідниками значна увага надавалась і надається вивченню таких проблем феномену екологічного світогляду: ціннісні, моральні й світоглядні питання, формування екологічної культури, вироблення екологічних переконань, активної екологічної позиції особистості, ціннісного ставлення до природи у різних вікових групах; розробка теоретичних і практичних підходів до екологічної освіти та виховання. Однак недостатня увага науковців спрямовується на вибір цілей і методів філософського осмислення освітніх процесів з метою вирішення еколого-світоглядних проблем сучасності, що, у свою чергу, вимагає посилення уваги науковців до цих питань.

2. У результаті обґрунтування теоретичної імплікації нової гуманітарної парадигми як фундаменту становлення екологічного світогляду й засобу стратегічного управління рухом до сталого розвитку було виявлено, що сьогодні виснажене трактування гуманітарної парадигми як теоретико-концептуальної моделі діяльності ще не набуло чітко визначених рис. У той же час наближається до стадії консенсусного визнання найголовніша перевага нової гуманітарної парадигми над традиційною – її аксіологічність, моральність, скерованість на сталий розвиток людства, а не на вирішення раціональних і буденних питань сьогодення з домінуванням виробничої і бізнесової ефективності. Для нової гуманітарної парадигми характерні акцент на вивчення якісного аспекту унікальних явищ, обумовлених діяльністю людей, переважно ціннісний характер висновків, і саме тому нова гуманітарна парадигма передбачає значні модифікації мети та змісту наукових знань, ідей, цінностей та переконань, а отже – екологічного світогляду.

На наш погляд, нова гуманітарна парадигма – це теоретико-концептуальна модель свідомого здійснення соціальних змін, для утвердження яких характерні аксіологічність, моральність, скерованість на сталий розвиток людства, акцент на вивчення якісного аспекту явищ і ціннісний характер діяльності людей. Вважаємо, що гуманітарна парадигма спирається на етичну категорію «добра», яка відображає орієнтацію на досягнення «блага».

Основу екологічного світогляду становить пласт узагальнених знань про навколишній світ, про місце в ньому людини, про можливі взаємозв'язки в системі «людина – природа – соціум», а також переконань, що сформувалися на основі цих знань (що не завжди є гарантом їх діяльностного застосування), іменованих екологічною свідомістю екоцентричного типу. Екологічний світогляд – це духовно-діяльнє утворення, яке визначає ціннісні орієнтації людини, гармонізує знання про взаємозв'язок людини – природи – соціуму, про вищу роль людини у цій тріаді, яка обумовлює взаємодіяння, взаєморозуміння, взаєморозвиток, взаємозбагачення її окремих компонентів. У той же час екологічний світогляд досі залишається у фазі становлення, понятійна основа екологічного світогляду потребує більш глибокого розуміння та розробки.

3. Історично-наукові передумови становлення екологічного світогляду молоді полягають у тому, що впродовж своєї історії людство, у залежності від особливостей соціального розвитку, створювало різноманітні моделі природи (міфологічна, релігійна, філософська тощо), в яких відбувалось співвіднесення людини, природи та суспільства. Життєво необхідною для людства завжди була і залишається взаємодія з природою, розуміння її специфіки. В умовах глобальної інформатизації, з точки зору сучасної філософії, особливості формування світоглядних позицій молоді визначаються забезпеченням доступу кожного громадянина до інформації, пов'язаної з екологією та екологічною безпекою, а

також максимальним використанням можливостей інформації з метою підвищення якості екологічної освіти й виховання молоді. Таким чином, визнання важливої ролі засобів масової інформації як потужного фактору впливу на становлення екологічного світогляду людини покладає на них важливе завдання формування національної ідеології, орієнтованої на життєстверджувальний перспективний розвиток.

Сучасна соціальна філософія, яку репрезентують різні національні традиції та наукові школи, спрямовує свої зусилля на гармонізацію відносин у тріаді «людина – природа – соціум» та подолання антропоцентричної екологічної свідомості, споживачького ставлення до природи, приреченої багатом соціальним грунам як у розвинутих країнах, так і у країнах, що розвиваються. Сучасні соціально-філософські теорії розвивають ідеї універсальної етики, біоцентризму, їх вплив на формування екологічного світогляду. Становлення сучасного екологічного світогляду ґрунтується на «новій інвайронментальній парадигмі» і визначається такими характерними рисами: найвищою цінністю є гармонійний розвиток людини та природи; світ людини й світ природи – це елементи єдиної системи; задоволення потреб людини відбувається через взаємодію, а не шляхом деструктивного впливу на неї; утверджується високоетичний характер взаємодії людини, природи та соціуму.

Встановлено, що в умовах постіндустріального суспільства перспективи утвердження та розвитку цих цінностей пов'язуються з новою гуманітарною парадигмою, коли людина має кардинально переосмислити свої цілі й ціннісні орієнтації у взаємовідносинах з природою і соціумом.

4. В умовах глобалізації суперечності в системі «людина-природа-соціум» набули планетарного масштабу, у зв'язку із цим у роботі йдеться про актуальність формування глобального екологічного світогляду, який, долаючи класові, національні та релігійні розбіжності та притаманний існуючим ідеологіям антропоцентризм, орієнтує суспільство перш за все на загальнолюдські, єдині для людини і природи, цінності. Перехід до нового способу життя, що ґрунтується на ідеї сталого розвитку, актуалізує проблему формування нових моральних цінностей, що мають глибоко проникнути у систему поглядів; таким чином, формується світогляд усіх пронарків населення, насамперед, молоді – майбутнього нашої країни.

У роботі наголошується, що важливою складовою екологічного світогляду молоді, який відповідав би викликам глобального світу ХХІ ст., є її безпосередня активна участь у формуванні внутрішньої і зовнішньої політики держави. Ця діяльність має стати органічною складовою процесу створення державної системи екологічної безпеки, яка, в свою чергу, є структурним елементом регіональної, світової системи. Її головними принципами є, по-

перше, право кожної людини на гідне життя у здоровому навколишньому середовищі, по-друге, втілення в життя раціонального використання природних ресурсів, по-третє, колективна та індивідуальна відповідальність усіх і кожного на планеті за збереження гармонії у системі «людина-природа-соціум».

5. Взаємозалежність процесу формування перспективного екологічного мислення молоді та змісту освітньо-виховної роботи визначається практичною участю молоді у створенні національної системи екологічної безпеки, що має підкріплюватися розробкою відповідних освітняських програм, розрахованих на різні вікові категорії, та із врахуванням екологічних особливостей кожного регіону України. У зв'язку із цим висловлюються пропозиції щодо обґрунтування напрямів модернізації всіх освітніх ланок, а також оновлення відповідних навчальних програм, спрямованих на формування екологічного світогляду молоді, зокрема, студентів вищих навчальних закладів.

Сучасна стратегія екологічної освіти має відповідати, як наголошується в роботі, наступним вимогам: забезпечувати міждисциплінарний підхід до формування екологічних знань; органічно поєднувати загальноцивілізаційні проблеми із регіональними, місцевими проблемами, враховуючи специфічну молодіжну проблематику; забезпечувати безперервний характер навчального процесу; формувати активну громадянську позицію, націленість на практичне вирішення актуальних екологічних проблем у країні, регіоні, місці проживання.

Таким чином, багатоступенева та фундаментальна екологічна освіта та екологічна пропаганда є провідним інструментом формування екологічного світогляду молоді, гармонізації його взаємодії з природою та суспільством.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Рудаківська С.В. Екологічна освіта XXI ст. – ноосферний варіант / С.В. Рудаківська // "Гілея". Науковий вісник. Вип. 61 (№ 6), – К.: Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, Українська академія наук, 2012. – С. 517-522.
2. Рудаківська С.В. Освіта для сталого розвитку як перспектива екологічної освіти / С.В. Рудаківська // Політологічний вісник. Зб-к наук. Праць. Вип. 66, – К.: "ІНТАС", – 2012. – С. 157-167.
3. Рудаківська С.В. Освіта як чинник формування екологічного світогляду людини / С.В. Рудаківська // Вища освіта України. Тематичний випуск "Вища освіта України

у контексті інтеграції доєвропейського освітнього простору”. Додаток 2 до № 3, Т. VII (32) – К.: “Гнозис”. 2011. – С. 325-334.

4. Рудаківська С.В. Суспільна перспектива екологічної освіти / С.В. Рудаківська // Політологічний вісник. Збірник наукових праць. – Вип. 66. – К.: „Інтас”. – 2012. – С. 157 – 167.

5. Рудаківська С.В. Сутнісні характеристики екологічного світогляду / С.В. Рудаківська // “Гілея”. Науковий вісник. Вип. 68 (№ 1), – К.: Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, Українська академія наук, 2013. – С. – 473-477.

6. Рудаківська С.В. Понятійно-концептуальний аналіз екологічного світогляду молоді у контексті нової гуманітарної парадигми / С.В. Рудаківська // “Гілея”. Науковий вісник. Вип. 79 (№ 12), – К.: Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, Українська академія наук, 2013. – С. – 259-262.

Стаття в іноземному науковому виданні:

7. Рудаковская С.В. Проблемы становления экологического мировоззрения молодежи / С.В. Рудаківська // Вестник таджикского технического университета. Вип. № 4 (20), – Душанбе. Таджикский национальный университет имени академика М.С. Осимн, 2012. – С. 136-141.

АНОТАЦІЇ

Рудаківська С.В. Становлення екологічного світогляду молоді у контексті нової гуманітарної парадигми – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2015.

У дисертації проаналізовано стан розробки проблеми становлення екологічного світогляду молоді, що репрезентована багатоглядністю та різноманітністю підходів до обґрунтування філософської моделі формування екологічно зрілої людини і суспільства. Обґрунтовано теоретичну імплікацію нової гуманітарної парадигми як фундаменту становлення екологічного світогляду й засобу стратегічного управління рухом до сталого розвитку.

З’ясовано, що екологічний світогляд досі залишається у фазі становлення, понятійна основа екологічного світогляду ще недостатньо розроблена, науковий фундамент внутрішньо суперечливий. Екологічний світогляд молоді поєднує в собі цінності та знання,

емоції та інтелект, світовідчуття та світорозуміння. І тому, на наш погляд, екологічний світогляд – це духовно-діяльнісне утворення, що визначає ціннісні орієнтації людини, гармонізує знання про взаємозв'язок людини – природи – соціуму, про вищу роль людини у цій тріаді, яка обумовлює взаємоіснування, взаєморозуміння, взаєморозвиток, взаємозбагачення її окремих компонентів.

Проаналізовано особливості формування світоглядних позицій молоді в умовах утвердження інформаційного суспільства. Обґрунтовано необхідність підвищення ролі, а відповідно, і впливу засобів масової інформації на формування екологічної суспільної свідомості, перш за все, світоглядних орієнтацій молоді.

Визначено шляхи формування екологічного світогляду молоді, які безпосередньо пов'язані з існуючою системою освіти як одним із найоптимальніших способів входження людини у світ культури як основи формування суспільного і духовного життя молоді. Висловлюються пропозиції щодо обґрунтування напрямів модернізації всіх освітніх ланок, а також оновлення відповідних навчальних програм, спрямованих на формування екологічного світогляду молоді.

Ключові слова: світогляд, екологічний світогляд, свідомість, екологічна свідомість, молодь, гуманітарна парадигма, система «людина-природа-соціум», рух до сталого розвитку, екологічна освіта та виховання, інформаційне суспільство, глобалізація.

Рудаковская С.В. Становление экологического мировоззрения молодежи в контексте новой гуманитарной парадигмы – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. Киев, 2015.

В диссертации проанализировано состояние разработки проблемы становления экологического мировоззрения молодежи, которая представлена разнообразием подходов к обоснованию философской модели формирования экологически зрелого человека и общества. Обоснована теоретическая импликация новой гуманитарной парадигмы как фундамента становления экологического мировоззрения и средства стратегического управления движением к устойчивому развитию.

Установлено, что значительное внимание ученых уделялось исследованию таких проблем: формирование экологической культуры, выработка активной экологической позиции личности, ценностного отношения к природе в разных возрастных группах; разработка теоретических и практических подходов экологического образования и воспитания.

Выявлено, что новая гуманитарная парадигма, в отличие от традиционной, – это теоретико-концептуальная модель сознательного осуществления социальных изменений, для утверждения которых характерны аксиологичность, нравственность, направленность на устойчивое развитие человечества; акцентируется внимание на изучении качественной стороны явлений и ценностном характере деятельности людей. Считаем, что гуманитарная парадигма опирается на этическую категорию «добра», которая отражает ориентацию на достижение «блага».

Рассмотрена эволюция толкований понятий – «экологическое сознание», «экологическое мировоззрение» в разные исторические эпохи – от античности до наших дней в контексте главных философских течений. Особое внимание уделено содержанию и соотношению понятий «экологическое сознание» и «экологическое мировоззрение». Выяснено, что экологическое мировоззрение до сих пор остается в фазе становления, понятийная основа экологического мировоззрения еще недостаточно разработана, научный фундамент внутренне противоречив. «Экологическое мировоззрение» является обязательной составляющей «экологического сознания» общества, человека, через которое он воспринимает, осмысливает и оценивает окружающую среду, экологические проблемы, определяет свое отношение к ним. Экологическое мировоззрение молодежи сочетает в себе ценности и знания, эмоции и интеллект, мироощущение и миропонимание. И поэтому, на наш взгляд, экологическое мировоззрение – это духовно-деятельностное образование, определяющее ценностные ориентации человека, гармонизирующее знания о взаимосвязи человека – природы – социума, о высшей роли человека в этой триаде, которая обуславливает взаимосуществование, взаимопонимание, взаиморазвитие, взаимообогащение ее отдельных компонентов.

Проанализированы особенности формирования мировоззренческих позиций молодежи в условиях утверждения информационного общества. Обоснована необходимость роли, а соответственно, и влияния средств массовой информации на формирование экологического общественного сознания, прежде всего, мировоззренческих ориентаций молодежи.

Проанализированы пути формирования экологического мировоззрения молодежи, которые непосредственно связаны с существующей системой образования – одним из наиболее оптимальных способов вхождения человека в мир культуры как основы формирования общественной и духовной жизни молодежи. Высказываются предложения по обоснованию направлений модернизации всех образовательных звеньев, а также обновлению соответствующих учебных программ, направленных на формирование экологического мировоззрения молодежи.

Ключевые слова: мировоззрение, экологическое мировоззрение, сознание, экологическое сознание, молодежь, гуманитарная парадигма, система «человек-природа-социум», движение к устойчивому развитию, экологическое образование и воспитание, информационное общество, глобализация.

Rudakivska S.V. Ecological outlook formation of youth within the framework of a new humanistic paradigm – Manuscript.

Dissertation for scientific degree of candidate of philosophy in specialty 09.00.03 – social philosophy and philosophy of history. National Pedagogical Dragomanov University. - Kyiv, 2015.

The thesis analyses a condition of the ecological outlook formation of youth issue development, which is represented by the multidimensionality and diversity of approaches to the substantiation of the ecologically mature person and society philosophical model. The thesis substantiates theoretical implication of a new humanistic paradigm as a base of the ecological outlook formation and a method of strategic management of movement towards sustainable development.

The thesis clears up the fact that ecological outlook remains in the phase of formation, a conceptual base of the ecological outlook hasn't been sufficiently developed yet, a scientific foundation is inherently contradictory. Ecological outlook of youth combines values and knowledge, emotions and intellect, perception of the world and world-view. And therefore we think that ecological outlook is a spiritual functional formation that defines the value orientations of the person, harmonizes knowledge about the interconnection man-nature-society as well as the highest role of a man in this triad that stipulates mutual existing, understanding, development and enrichment of its separate components.

The thesis analyses the formation of the youth outlook positions peculiarities under the conditions of information society consolidation. It substantiates a necessity of increasing the role and accordingly the mass media influence on the ecological social consciousness and, first of all, outlook orientations of youth.

The thesis defines the ways of ecological outlook formation of youth, which are connected with an existing system of education as one of the most optimal ways for man to enter the world of culture, as a base of the youth social and spiritual life formation. The thesis makes suggestions about explanation of all educational institutions modernization as well as a renewal of educational programs aimed at the ecological outlook formation of youth.

Keywords: outlook, ecological outlook, consciousness, ecological consciousness, youth, humanistic paradigm, system "man-nature-society", movement towards sustainable development, ecological education and upbringing, information society, globalization.

НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова

100304375

Підписано до друку 26.03.2015. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times
Наклад 100 прим. Зам. № 1043
Видруковано з оригіналу

Видавництво Київського міжнародного університету
03179 Україна, м. Київ, вул. Львівська, 49

Свідоцтво про реєстрацію ДК № 978 від 08.07.2002 р.
т. (044) 424 90 20